

PÉCSI TUDOMÁNYEGYETEM
Természettudományi Kar
Földtudományok Doktori Iskola

**Rodrigo Duterte „független” külpolitikája: A Fülöp-szigetek
átalakuló külkapcsolatai az ázsiai és a csendes-óceáni régió
geostratégiai kontextusában**

Doktori értekezés tézisei

Klemensits Péter

Témavezető

Prof. Dr. Szilágyi István, az MTA doktora, DSC, egyetemi tanár

Dr. habil. Salát Gergely PhD, egyetemi docens

PÉCS, 2021

A doktori iskola neve, címe: Pécsi Tudományegyetem
Természettudományi Kar
Földtudományok Doktori Iskola
7624 Pécs, Ifjúság útja 6.

A doktori iskola vezetője: Dr. Geresdi István DSc.
egyetemi tanár
PTE TTK Földrajzi Intézet
Földtani és Meteorológiai Tanszék

A doktori program neve: Geopolitika, geoökonómia és politikai
földrajz közép-európai perspektívából

A doktori témacsoport címe: Politikai és történeti földrajz

A doktori témacsoport vezetője: Dr. Pap Norbert DSc.
tanszékvezető, egyetemi tanár, MTA
doktora
PTE TTK Földrajzi és Földtudományi
Intézet
Politikai Földrajzi, Fejlődési és
Regionális Tanulmányok Tanszéke

Témavezető: Dr. Szilágyi István, DSc, egyetemi tanár,
MTA doktora
PTE TTK Földrajzi és Földtudományi
Intézet
Politikai Földrajzi, Fejlődési és
Regionális Tanulmányok Tanszéke

Dr. habil. Salát Gergely PhD,
intézetvezető egyetemi docens
PPKE BTK Nemzetközi és
Politikatudományi Intézet
Kínai Tanszék

1. Bevezetés, a tudományos probléma megfogalmazása, aktualitása

A hidegháborút követően a kialakuló multipoláris világrendben sokáig úgy tűnt, hogy a nagyhatalmak közötti klasszikus geopolitikai rivalizálás már a múlté, de napjainkban ennek éppen az ellenkezőjét tapasztaljuk. Európától Ázsiáig a revizionista hatalmak (Oroszország, a Kínai Népköztársaság¹) megkérdőjelezzik az Egyesült Államok hatalmát, az érintett régiók pedig újra a nagyhatalmi versengés színtereivé válnak. Ezzel párhuzamosan egy új világrend születik, amelyben a kisebb államok is újra pozícionálják magukat a saját érdekeiknek megfelelően, egyben alkalmazkodva a megváltozott erőviszonyokhoz.

A dolgozat – Magyarországon mindeddig egyedülálló tudományos projektként – a Délkelet-Ázsiában zajló geopolitikai folyamatokat veszi górcső alá, különösképpen pedig a Fülöp-szigetek külpolitikai fordulatát, amely a régió jövőjére nézve komoly következményeket eredményezhet, nem is beszélve a kínai-amerikai geostratégiai vetélkedés alakulásáról. A távol-keleti események Közép-Európa országai számára is számos tanulságot rejtenek magukban, melyek ismerete nélkül hazánk és a szomszédos államok Ázsia politikája sem lehet teljes. Éppen ezért jelen kutatás a térségben zajló mindazon geopolitikai folyamatokra kívánja felhívni a figyelmet, melyek a 21. század globális politikai, gazdasági trendjeit is meghatározzák.

Az ázsiai és a csendes-óceáni térségben a nagyhatalmi erőegyensúly átalakulása már megkezdődött, melynek következtében a felemelkedő Kína fokozatosan egyre jelentősebb pozíciókat szerez az Egyesült Államokkal szemben. Ebben a folyamatban a délkelet-ázsiai országok is fontos szerepet kapnak, melyek közül az utóbbi időben a Fülöp-szigetek külpolitikai fordulata tett szert a legnagyobb jelentőségre.

A szigetország a hidegháborúban még az USA legfőbb szövetségésének számított a régióban, hiszen politikai, katonai és gazdasági síkon egyaránt elkötelezte magát az USA mellett, ennek eredményessége azonban mára megkérdőjeleződött. Miután a 2016. májusában megtartott elnökválasztáson Rodrigo Duterte győzelmet aratott, beiktatását követően (június 30.) rögtön hozzákezdett az általa „függetlennek” minősített új filippínó külpolitika formálásához. Az új elnök rögtön felismerte, hogy a filippínó külpolitikában fordulatra van szükség, mivel annak ellenére, hogy az USA a Fülöp-szigetek harmadik legnagyobb kereskedelmi partnere, a Kínával való szoros gazdasági együttműködés előnyeit nem nélkülözheti az ország (Klemensits, 2018b). A választási kampányban elhangzott ígéreték ellenére jelentős fordulatra

---

¹A továbbiakban Kína

aligha lehetett számítani, mégis az elmúlt 4 év alatt Duterte – elődjével Benigno Aquino elnökkel szemben – teljesen új alapokra helyezte az ország kül- és védelempolitikai stratégiáját, melynek legszembevetőbb aspektusa az Egyesült Államoktól való eltávolodás és a Kína felé történő nyitás. A korábbi elnökhöz Gloria Macapagal-Arroyo-hoz (2001-2010) hasonlóan Duterte is egyaránt jó viszonyt próbál kialakítani a két rivális nagyhatalommal szemben – legalábbis a retorika szintjén – de ő az első, aki konkrét lépéseket is tett az USA-tól való eltávolodás érdekében (De Castro, 2016). Duterte az amerikai befektetésekről sem szeretne lemondani, de mivel azok az infrastrukturális fejlesztéseket eddig sem tudták biztosítani, egyértelművé vált számára, hogy új partnerekre van szükség, mint például Kína vagy Oroszország. A filippínó elnök „független” külpolitikája tökéletes példáját adja annak a világrendi átalakulásnak, amelyben a délkelet-ázsiai országok megpróbálják kihasználni a lehetőséget és egyenlő kapcsolatok kialakítására törekednek az USA-val és Kínával egyaránt. Duterte irányváltása az ázsiai és a csendes-óceáni térségben folyó amerikai-kínai geostratégiai küzdelemre is döntő befolyással lehet. A Fülöp-szigeteknek az új világrendben betöltött lehetséges pozíciójának megértéséhez Duterte külpolitikájának, geopolitikai célkitűzéseinek részletes vizsgálata szükséges.

A doktori értekezés hat fejezetre osztva vizsgálja a felsorolt kérdéseket. A kutatás általános jellemzőinek bemutatását követően a második fejezet a Fülöp-szigeteknek a nemzetközi rendszerben elfoglalt helyét elemzi (alapfogalmak, az ország legfontosabb jellemzői, külpolitikai koncepciók és stratégiák). A harmadik fejezet Rodrigo Duterte elnöksége és az általa meghirdetett „független” külpolitika közötti kapcsolatok bemutatására vállalkozik, bizonyítva, hogy az elnök belpolitikája nem választható külön a külpolitikai céloktól. Valójában a kettő kölcsönösen kiegészíti egymást. A negyedik fejezet részletekbe menően mutatja be a külkapcsolatok átalakulását Duterte elnöksége alatt, először a Kína felé történő nyitás politikáját, majd az Egyesült Államokkal szembeni átalakuló viszonyrendszert, a régi és új szövetségesekhez fűződő kapcsolatokkal egyetemben. Az ötödik fejezet a korábban bemutatott filippínó külpolitikát az átalakuló ázsiai és csendes-óceáni geostratégiai környezet viszonyrendszerébe helyezi, melynek során kitér a régió megnövekedett jelentőségére, majd pedig a délkelet-ázsiai geostratégiai környezetet nagyban befolyásoló kínai–amerikai rivalizálásra. A konklúziót és az összegzést magába foglaló hatodik fejezet a tudományos eredmények értékelésére koncentrál, felsorolva az egyes hipotézisekre adott konkrét válaszokat.

2. A kutatás céljai, hipotézisek

A tudományos projekt legfőbb célkitűzései három pontban összegezhetők:

1. A fentiek figyelembevételével meghatározni a Duterte által folytatott „független” külpolitika lényegi elemeit.
2. Bemutatni az új filippínó vezetésnek az Egyesült Államokhoz fűződő ambivalens kapcsolatát, valamint a Kína felé forduláspolitikájának kihívásait.
3. Értékelni a megváltozott filippínó külpolitikai irányvonal eredményeit és következményeit az átalakuló ázsiai-csendes-óceáni hatalmi egyensúlyra nézve.

Annak érdekében, hogy a kutatás elérje célját, a következő hipotéziseket fogalmaztam meg, melyeknek igazolására munkám során mindvégig törekszem:

1. hipotézis:

Duterte külpolitikai fordulata megalapozott volt, mivel a megváltozott geostratégiai környezethez alkalmazkodva a Fülöp-szigetek számára az USA és Kína közötti egyensúlyozás jelenti a legjobb esélyt az érdekérvényesítésre.

2. hipotézis:

Kína növekvő regionális politikai-gazdasági befolyása miatt a Peking felé történő nyitásnak nincs igazi alternatívája, de ennek komoly geopolitikai kockázatai vannak, amelyeket a Duterte kabinet kész volt felvállalni.

3. hipotézis:

Donald Trump elnöksége alatt a feszültté vált amerikai-filippínó kapcsolatok helyreállítása megtörtént, de a két ország 2016 előtti szoros partnersége Duterte hivatali idejében már nem fog visszatérni.

4. hipotézis:

A Fülöp-szigetek új külpolitikai irányvonala Délkelet-Ázsia többi országának magatartására is hatást gyakorol, miközben elősegíti a kínai dominancia kiépítését a régióban.

3. A kutatás forrásbázisa és módszertan

A téma összetettségéből fakadóan a kutatás során többféle tudományos módszer együttes alkalmazását tartottam indokoltnak. Legfontosabbnak a releváns szakirodalom összegyűjtése, elemzése (szekunder analízis), vagyis a monográfiák, tanulmánykötetek, tudományos folyóiratok, folyóiratcikkek, internetes orgánumok anyagainak elemző áttekintése bizonyult.

Alapvetően angol nyelvű, de kisebb mértékben kínai, francia és orosz irodalom feldolgozására (összességében kb. 300 tétel) került sor. A szakirodalom mellett legalább akkora jelentősége volt a primer források feldolgozásának, ami elsősorban a kormányzati dokumentumok, (jegyzőkönyvek, szerződések, törvények, rendeletek stb.) valamint politikusi nyilatkozatok, beszédek, interjúleiratok használatát jelentette. A filippínó külpolitika eredményességének megítélése és a kínai stratégia vizsgálata szempontjából különös jelentőséggel bírt a statisztikai adatok elemzése. Ez elsősorban a filippínó, a kínai és az amerikai statisztikai hivatalok, intézetek, valamint a nemzetközi szervezetek (Világbank, Nemzetközi Valutaalap, Világgazdasági Fórum, ASEAN, Ázsiai Fejlesztési Bank, Ázsiai Infrastrukturális és Befektetési Bank, ASEANstats, OEC) adatainak tanulmányozását jelentette. Természetesen a nagyhatalmi erőegyensúly értékeléséhez és a filippínó védelempolitika elemzéséhez az alábbiakban felsorolt adatbázisok felhasználása sem volt nélkülözhető: SIPRI, IISS, Rand Corporation, Janes, Global Firepower. Eredetileg a kutatás részét képezte volna egy rövid Fülöp-szigeteki és kínai tanulmányút is – melynek során a régió kutatóival és politikusokkal folytatott személyes interjúk készítése lett volna a cél – de sajnos a Covid-19 járvány következtében a kiutazásra nem kerülhetett sor, be kellett érni az online kapcsolattartással és a korábbi interjúk felhasználásával. A beszélgetések során megismert vélemények megfelelő kiegészítést jelentettek az általam feltárt források értelmezéséhez, az új elméletek kialakításához, végső rendszerezéséhez.

Tekintettel a téma aktualitására megállapítható, hogy eddig meglehetősen kevés olyan monográfia született, amely részletesen vizsgálta Duterte politikáját és a Fülöp-szigetek megváltozott helyzetét a nemzetközi rendszerben. Duterte megválasztásáról, elnöksége korai szakaszáról a Mark Thompson bevezetésével megjelent *Journal of Current Southeast Asian Affairs* 2016-os különszáma szolgál rendkívül hasznos információkkal (Thompson, 2016). Szintén az elnök hatalomra kerülésével foglalkozik Richard Javad Heydarian munkája, míg az új adminisztráció kül- és belpolitikai motivációjáról, a létrejött politikai rendszerről a Nicole Curato szerkesztésében megjelent tanulmánykötet számít alapmunkának (Heydarian, 2017; Curato, 2017). 2018 nyarán látott napvilágot az első Duterte életrajz Jonathan Miller tollából, amely természetesen a külpolitikáról is szolgál hasznos információkkal (Miller, 2018). Szintén 2018-ban jelent meg Mark Thompson és Vincent Batalla szerkesztésében a filippínó politikai rendszerről szóló tanulmánykötet, amely amellet, hogy a Fülöp-szigeteknek az Egyesült Államokhoz, Kínához és Japánhoz fűződő kapcsolatairól is tartalmaz elemzéseket, a filippínó külpolitika alapvető korszakolását is elvégzi (Thompson & Batalla, 2018). A filippínó kutatók közül különös figyelmet érdemel Renato Cruz De Castro és a néhai Aileen

Baviera munkássága, akik a kül- és védelempolitika számos aspektusát vizsgálták az évek során, munkáik pedig nemzetközi tudományos folyóiratok soraiban láttak napvilágot (De Castro, 2009, 2014a, 2014b, 2016, 2017a, 2017b, 2017c; 2018; 2019a, 2019b 2020; Baviera, 2016a, 2016b, 2017, 2018, 2020). A Fülöp-szigeteknek a BRI-ben betöltött szerepéről Aaron Jed Rabena szolgált hasznos elemzésekkel (Pitlo & Rabena, 2018, Rabena, 2019.). A filippínó külpolitika neoklasszikus realista megközelítését pedig legjobban Michael Intal Magcamit tanulmánya tárgyalja (Magcamit, 2018).

A dél-kínai-tengeri konfliktusról, ezen belül a Fülöp-szigetek álláspontjáról máig a legjobb feldolgozás Leszek Buszynski és Christopher Roberts, valamint a kínai álláspontot a legmarkánsabban képviselő nemzetközi hírű tudós Wu Shicun nevéhez fűződik (Buszynski & Robert, 2015; Shicun, 2013). A konfliktus geopolitikai vetületéről pedig Bill Hayton műve nyújt hasznos összegzést (Hayton, 2014). Az USA-Kína geostratégiai ellentétéről, a rivalizálás háttéréről Graham Allison és Michael Pillsbury klasszikus munkái után (Allison, 2017; Pillsbury 2015), Peter Navarro, Humphrey Hawksley, Michael Fabey és Anders Corr legfrissebb publikációi nyújtanak kitűnő összefoglalást (Navarro, 2015; Hawksley, 2018; Fabey, 2018; Corr, 2018). Az USA és szövetségeseinek megváltozott természetéről, egyúttal a Közép-Kelet-Európa és Délkelet-Ázsia közötti párhuzamokról pedig a Jakub Grygiel–Wess Mitchell szerzőpáros által magyarul is kiadott könyv bír jelentőséggel (Grygiel & Mitchell 2018). A kínai Övezet és út kezdeményezéséről, egyúttal Peking stratégiájáról Bruno Maçães, Peter Frankopan, Kent E Calder és Zhao Jianglin művei tekinthetők alampunkának (Maçães, 2019; Frankopan, 2018; Calder, 2019; Jianglin, 2020).

Az ismertetett Fülöp-szigetekkel foglalkozó szakirodalom többsége ugyan körültekintően és részrehajlás nélkül vizsgálja Duterte külpolitikai fordulatának okait, várható következményeit, de alapvetően még csupán a 2016-19-es eseményekre reflektál. Éppen ezért az új külpolitika eredményeinek tudományos értékelésére sem kerülhetett sor. Ahhoz, hogy megértsük a Fülöp-szigeteknek a körvonalazódó új világrendben betöltött lehetséges pozícióját Duterte külpolitikájának, geopolitikai célkitűzéseinek a régió egészének geostratégiai kontextusában való részletes vizsgálatára volt szükség, különös tekintettel a Kínához és az USA-hoz fűződő átalakulóban lévő kapcsolatokra, a dél-kínai-tengeri konfliktus fejlődésére és a Washington-Peking vetélkedésre.

A monográfiák és a tudományos folyóiratokban közölt tanulmányok mellett a filippínó sajtó (pl. The Philippine Star, Rappler stb.) nyomon követése mellett a legfontosabb nemzetközi napilapokban (pl. Financial Times), folyóiratokban (pl. Foreign Affairs, Foreign Policy) valamint a térség nemzetközi kapcsolataival foglalkozó online magazinokban (pl. The

Diplomat, New Mandala) megjelenő írások elemzése is rendkívül hasznosnak bizonyult. Az internetes források közül a nyilvános videómegosztó webhelyek (pl. Rodrigo Duterte beszédei a youtube-on), vagy a közösségi média (pl. Teodoro Locsin külügyminiszter Twitter üzenetei) érdemelnek említést.

A doktori értekezés összességében egy 6 éves kutatási projektet zár le, melynek következtében tartalmazza mindazon publikációk tudományos eredményeit, amelyek az évek során a szerzőtől napvilágot láttak. Tekintettel a téma aktualitására, megemlítendő, hogy az anyaggyűjtés 2020 októberében zárult, így az azt követő események nem képezik az értekezés részét.

4. A tudományos eredmények összefoglalása

A dolgozat egy olyan aktuális téma bemutatását tűzte ki céljául, amely nemzetközi téren is jelentős, Magyarországon pedig előzmények nélküli. Ez egyrészt megkönnyítette a munkát, mivel elősegítette az új tudományos eredmények megalkotását, másrészt a kutatás előzményeinek hiánya egyben nehezítette is a szerző feladatát, hiszen a magyar tudományos közeg eredményei nélkül, teljes mértékben a nemzetközi kutatások jelenlegi állása jelenthette számára a megfelelő kiindulási, valamint igazodási pontokat. Természetszerűleg, a fizikai távolság, illetve a rendelkezésre álló óriási mennyiségű többnyelvű forrásanyag nem tette lehetővé a téma átfogó, minden részletre kiterjedő elemzését, de erre a PhD értekezés korlátait tekintve nincs is mód, csupán a szerző által megfogalmazott hipotézisek igazolására és ezen keresztül a kutatási célkitűzések megvalósítására. Azt is hangsúlyozni kell, hogy a dolgozat egy jelenleg is zajló folyamatot vizsgál, ami megnehezíti az általános érvényű konklúziók levonását (tekintetbe véve a jelenlegi és jövőbeli eseményeket), noha a feltárt következtetésekből számos a jövőre vonatkozó prognózis is készíthető, miközben eredményei hozzájárulnak a délkelet-ázsiai régió nemzetközi kapcsolatainak új szemléletű, 21. századi tudományos értelmezéséhez. Emellett az új tudományos eredmények az ázsiai-csendes-óceáni hatalmi egyensúly lényegi problémáinak bemutatására is kiterjednek, miközben a Kína és a délkelet-ázsiai országok új típusú partnerségét megtestesítő BRI vizsgálata során olyan információkat tár fel, amelyek hosszú távon is hozzájárulnak a Peking és a globális Dél közötti ellentmondásos partnerség objektív értékeléséhez.

Az értekezés elején ismertetett hipotézisekkel kapcsolatban a következő eredményekre jutottam:

1. hipotézis

Duterte külpolitikai fordulata megalapozott volt, mivel a megváltozott geostratégiai környezethez alkalmazkodva a Fülöp-szigetek számára az USA és Kína közötti egyensúlyozás jelenti a legjobb esélyt az érdekérvényesítésre.

Ha megvizsgáljuk a Fülöp-szigeteki külpolitika előzményeit, az ország politikai kultúráját, függetlenség utáni történelmét, valamint az Aquino féle külpolitikát azt látjuk, hogy a 2010-2016 közötti külpolitikai stratégia nem hozta meg a szükséges eredményeket, ráadásul a Kínával szembeni ellensúlyozás és az amerikai újraegyensúlyozás koncepció támogatásának politikája nem csak a gazdasági érdekeknek, de a történelmi hagyományoknak is ellentmond, ezért mindenképpen változtatásokra volt szükség. A külső geostratégiai környezet átalakulása azt bizonyítja, hogy a délkelet-ázsiai országok számára alapvetően az USA és Kína közötti egyensúlyozás jelenti a sikeres külpolitikai stratégiát, persze különbségek figyelhetők meg az egyes államok között, a földrajzi, politikai, történelmi, kulturális háttérrel tekintve. Miközben biztonsági téren az USA befolyásának megőrzése továbbra is kívánatos a régióban, Kína gazdasági súlyánál fogva nem kerülhető meg, sőt az együttműködés számos előnnyel kecsegtet. Kijelenthető tehát, hogy Duterte elnök helyesen ismerte fel, hogy a filippínó külpolitikában új irányvonalra van szükség, az ország érdekeit az szolgálja a legjobban, ha megpróbál az USA és Kína között egyensúlyozni – mint ahogy erre már korábban is volt példa Gloria Macapagal-Arroyo idején – miközben megpróbálja maximális mértékben kihasználni a két rivális nagyhatalom nyújtotta támogatást.

2. hipotézis

Kína növekvő regionális politikai-gazdasági befolyása miatt a Peking felé történő nyitásnak nincs igazi alternatívája, de ennek komoly geopolitikai kockázatai vannak, amelyeket a Duterte kabinet kész felvállalni.

A kutatás teljes mértékben igazolta, hogy a délkelet-ázsiai országok – beleértve a Fülöp-szigeteket is – részéről a Kína felé való nyitásnak nincs alternatívája, miközben Kína és az USA fokozódó rivalizálása számos geopolitikai kockázatot rejt magában, amelyeket az érintett államoknak kezelniük kell. A dél-kínai-tengeri konfliktusban követelésekkel rendelkező félként a Fülöp-szigetek számára a probléma még súlyosabb, mint néhány környező ország esetében, ezzel a Duterte kormányzat is a kezdetektől szembesült. A „független” külpolitika gyakorlati eredményei azt bizonyítják, hogy a Duterte kabinet a

geoökonómiai célok eléréséért (infrastrukturális fejlesztések) cserében hajlandó bizonyos geopolitikai engedményeket (a nyersanyagforrások közös feltárása a Dél-kínai-tengeren) tenni Kínának, miközben a megfelelő egyensúly fenntartása érdekében biztonsági téren az USA számára is bizonyítani kívánja elköteleződését (VFA szerződés megőrzése). Természetesen mind a nagyhatalmak közötti egyensúlyozás, mind a Kína felé való nyitás önmagában komoly kockázatokat rejt magában – amivel az elnök is tisztában van – ezért nem túlzás kijelenteni, hogy Duterte külpolitikája eredményessége érdekében lényegében kényszerpályán mozog, vagyis kénytelen bevállalni a kockázatot az egymással rivalizáló nagyhatalmakkal való egyezkedés során. Egyelőre Duterte határozottsága szilárdnak tűnik, a kényes szituációkat pedig sikeresen kezelte. Ezért a kockáztatás várhatóan a külpolitikája részét fogja alkotni a jövőben is.

3. hipotézis

Donald Trump elnöksége alatt a feszültté vált amerikai-filippinó kapcsolatok helyreállítása megtörtént, de a két ország 2016 előtti szoros partnersége Duterte hivatali idejében már nem fog visszatérni.

A dolgozatban ismertetésre került a Fülöp-szigetek és az USA kapcsolatainak megromlása az Obama kormányzat idején, valamint mindazon tényezők, amelyek a kapcsolatok normalizálását tették szükségessé a későbbiekben, a hivatalba lépő Trump kormányzat idején. Ezt követően a vizsgálat Trump és a Duterte adminisztrációnak a kapcsolatok rendezése érdekében tett erőfeszítéseire koncentrált, amely egyúttal a fentiekben megfogalmazott hipotézisre is pozitív választ adott. Ennek értelmében, stratégiai érdekeikből kiindulva Duterte és Trump egyaránt fontosnak tartotta a két ország katonai szövetségének és gazdasági partnerségének megerősítését, ennek érdekében pedig kompromisszumokra is hajlandóak voltak. Duterte felfüggesztette az USA ellenes retorikáját és biztosította a zavartalan biztonsági együttműködés folytatását, cserébe Trump nem erőltette az emberjogi kérdéseket (amelyek többnyire a drogellenes háborúhoz kapcsolhatóak), ugyanakkor újabb biztonsági garanciákat is adott a Dél-kínai-tengerrel kapcsolatban. Trump teljes mértékben tudatában van az USA számára a Fülöp-szigetek geostratégiai jelentőségének, viszont láthatóan megelégszik a biztonsági együttműködés szorosabbá tételével és mivel gazdasági téren nem képes Kína ellensúlyozására, ezért hallgatólagosan elfogadja Duterte Kínához való közeledését is, amíg az nem sérti közvetlenül az USA érdekeit. Duterte számára ez biztosított és biztosít némi mozgásteret, ugyanakkor be is határolja a Kína felé való nyitás politikáját, némely esetben

negatív következményekkel járva a megerősödő kínai-filippínó gazdasági partnerségre nézve. A dolgok jelenlegi állása szerint tehát megtörtént a kapcsolatok helyreállítása, viszont mindkét felet a saját pragmatista céljai vezérlik, a korábbi – legfőképpen az Aquino-Obama – időszak harmonikus partnersége mindezidáig nem tért vissza és ez a közeljövőben sem várható.

4. hipotézis

A Fülöp-szigetek új külpolitikai irányvonala Délkelet-Ázsia többi országának viselkedésére is hatást gyakorol, miközben elősegíti a kínai dominancia kiépítését a régióban.

Jelen esetben a hipotézisem csupán részben igazolódott. Tény, hogy a délkelet-ázsiai országok Kínával szembeni viselkedése mutat bizonyos azonosságokat – például Kína regionális gazdasági dominanciáját nem vitatják, ezért a kapcsolataik építése során azt igyekeznek kihasználni a saját érdekeiknek megfelelően (BRI) – ugyanakkor az egyes ASEAN tagállamok külpolitikája korántsem gyakorol akkora hatást a többi államra nézve, mint azt eredetileg feltételeztem. Az egyes délkelet-ázsiai államok nagyhatalmak közötti egyensúlyozása ugyan közös vonás, de a különbségek miatt ez a gyakorlatban a külpolitika formálása során jelentős eltéréseket mutat, amelyek többnyire az eltérő földrajzi, geostratégiai, gazdasági és kulturális viszonyokból fakadnak. Nem nehéz belátni, hogy a Fülöp-szigetek külpolitikai fordulata, önmagában kevés hatást gyakorol a többi állam nemzetközi környezetben betöltött szerepére nézve, noha kétségtelen, hogy bizonyos tapasztalatokat hosszú távon a szomszédos nemzetek is hasznosíthatnak. Esetünkben tehát nem bizonyítható, hogy a Duterte féle politika egy másik ASEAN tagállamban is hasonló fordulatot segített volna elő, esetleg talált volna követésre. Éppen ezért az olyan félelmek alaptalannak bizonyultak, hogy a Fülöp-szigeteket hamarosan a többi ország is követni fogja a Kína felé fordulás tekintetében.

Peking regionális dominanciájának kiépítéséhez viszont kis lépésekkel, de hozzájárul a Duterte kormány stratégiája, igaz, a BRI jelenlegi Fülöp-szigeteki helyzetét és az USA biztonsági pozícióinak stabilitását látva ennek is csupán hosszabb távon van jelentősége, a jelenlegi geostratégiai egyensúlyt csupán korlátozott mértékben befolyásolja.

5. A kutatás további lehetséges irányai

Mivel a téma kutatása Magyarországon előzmények nélküli, ebből fakadóan a projekt során számos olyan résztema érintése vált szükségessé, amelyek a PhD dolgozat keretein belül nem kerülhettek részletes kifejtésre, ugyanakkor a további kutatások során mindenképpen figyelmet érdemelnének, nem csupán hazánkban, de akár külföldön is.

1. A nemzetközi kapcsolatok elméletének perspektívájából a Fülöp-szigetek esetében alkalmazott neoklasszikus geopolitikai megközelítés részletesebb elemzése a későbbiek során még pontosabb eredményekre vezethet, összevetve például azt a többi ASEAN állam esetével.

2. A történettudomány és a politikatudomány szempontjából érdekes lehet megvizsgálni, hogy a külpolitikát alakító belső tényezők miként gyakoroltak hatást az ország külpolitikájára 1946 után, ehhez képest mennyit változott a helyzet 2016-ot követően, miközben Duterte belpolitikájának alaposabb elemzése ezen tényezők szerepét is markánsabban megvilágíthatja.

3. A Duterte féle „független” külpolitika összevetése más országok hasonló koncepcióival szintén segíthet annak alaposabb értékelésében, nemzetközi kontextusban történő objektív vizsgálatában.

4. A BRI és az indo-csendes-óceáni stratégiai koncepció szintén további vizsgálatot érdemel, a kettő ütközése pedig geopolitikai, hadászati, gazdasági, diplomáciai téren egyaránt tartalmaz kifejtésre váró új ismeretanyagot egy multidiszciplináris kutatás során, amely a magyar Ázsia kutatás fejlődése mellett döntéstámogató szerepe folytán fokozott politikai jelentőségre is szert tehet.

5. Az ázsiai és a csendes-óceáni régióban folyó amerikai-kínai geostratégiai rivalizálás a nemzetközi hadtudomány egyik kiemelt kutatási területe, amely e dolgozat lapjain csupán röviden került elemzésre, ennek további részletes feltárása a magyarországi geopolitikai, biztonságpolitikai és hadtudományi kutatásokat is hosszú évekre elegendő munícióval látná el.

6. Az eredmények hasznosíthatósága

A téma aktualitása, relevanciája, a kutatás kivitelezhetősége, valamint a tudományos eredmények mellett a gyakorlati hasznosíthatóság sem elhanyagolható szempont. Véleményem szerint a nemzetközi szinten is újak minősülő tudományos eredmények a felsőoktatásban, kutatásban, a gyakorlati diplomáciában és a politikai döntéshozatalban is felhasználhatóak lesznek.

Mivel a téma Magyarországon úttörő jellegűnek számít, ezért az Ázsia kutatás, a biztonságpolitika, a nemzetközi kapcsolatok és a földtudományok (geopolitika) művelésének hazai fejlődését is előmozdítja, miközben újabb kutatások kiindulópontjaként is szolgál.

7. A disszertáció alapjául szolgáló publikációk

1. Zoltai A. – **Klemensits P.** (2020): What do China and the BRI Mean to ASEAN Economies? *Foreign Policy Review*, Vol 13, pp. 7-23.
2. **Klemensits, P.** (2020): *Az Egyesült Államok és a Fülöp-szigetek speciális kapcsolatrendszer.* In: Háda, Béla; Matura, Tamás (szerk.) *Az Amerikai Egyesült Államok ázsiai kapcsolatai.* Budapest, Magyarország: Ludovika Egyetemi Kiadó, pp. 147-171.
3. **Klemensits, P.** (2020): *The Development Potential of the Philippines–South Korea Relations in Light of the Duterte Government’s “Independent” Foreign Policy.* In: Moldicz, Csaba; Bata-Balog, Amadea (szerk.) *External Relations of the Republic of Korea: The Present and The Past,* BGE Keleti Üzleti Akadémia Központ, Budapest, pp. 73-94.
4. **Klemensits P.** (2020): Az Új Tengeri Selyemút Délkelet-Ázsiában: A Fülöp-szigetek példája a Dutertenomics céljainak tükrében. *Geopolitikai Szemle*, 2. évf. 2. sz. No. 5. pp. 137-153.
5. **Klemensits P.** (2019): Rodrigo Duterte „független” külpolitikája – Az amerikai-filippínó szövetség geostratégiai kihívásai a 21. században, *Közép-Európai Közlemények*, 12. évf. 2. sz. pp. 235-250.
6. **Klemensits P.** (2019): Economic Development or Environmental Protection? The Dilemmas of the Developing Countries through the Case of the Philippines. In: *European Journal of Sustainable Development.* Vol 8, No. 1, pp. 281-289.
7. **Klemensits P.** (2019): *Rodrigo Duterte "független" külpolitikája és az amerikai-filippínó szövetség alakulása Donald Trump hivatalba lépését követően.* In: Salát, Gergely; Szakáli, Máté; Szilágyi, Zsolt (szerk.) *Veszélyes vizeken: Konfliktusok és biztonsági fenyegetések a Távol-Keleten.* Budapest, Magyarország: Typotex, pp. 267-277.
8. **Klemensits P.** (2018): *Az ázsiai és a csendes-óceáni hatalmi egyensúly átalakulása közép-európai perspektívából: a Fülöp-szigetek példája.* In: Bernek Ágnes (szerk.) *Közép- és Kelet-Európa a XXI. század többpólusú világában,* Magyar Földrajzi

- Társaság, Budapest, pp. 121-129.
9. **Klemensits, P.** (2018): Geopolitical Consequences of the 21st Century New Maritime Silk Road for the Southeast Asian Countries. In: *Contemporary Chinese Political Economy and Strategic Relations*, Vol 4, No. 1, pp. 107-138.
  10. **Klemensits, P.** (2017): *Defence Reform and Military Modernization in the Philippines in the Perspectives in the South China Sea Conflict*. In: Tomasz, Kamiński (edit.) *Overcoming Controversies in East Asia*, Lodz University Press, Lodz, pp. 87-103.
  11. Eszterhai V. – **Klemensits P.** (2017): Aszimmetrikussá váló hatalmi erőviszonyok Délkelet-Ázsiában. Játékelméleti megközelítés. In: *Külügyi Szemle*, 16. évf. 4. sz., pp. 46-63.
  12. **Klemensits P.** (2017): *Fülöp-szigetek*. In: Csicsmann László – Rácz Gábor – Salát Gergely (Szerk.): *Politikai rendszerek Dél- és Kelet-Ázsiában*. Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézet, Budapest, pp. 37-54.
  13. **Klemensits, P.** (2017): *Military Reform and Army Modernization through the 2015 Chinese Defense White Paper: The People's Liberation Army in the 21st Century*. In: Hamar, Imre; Besenyő, János (szerk.) *Kína a globális kihívások tükrében – China in the Light of Global Challenges*. ELTE Konfuciusz Intézet, Budapest, pp. 40-51.
  14. **Klemensits P.,** Hajdú F., Sárhidai Gy. (2017): A kínai WU-14 Dong Feng-21D nagy hatótávolságú hajó elleni ballisztikus rakéta és a csendes-óceáni erőegyensúly átalakulása. In: *Haditechnika*, LI. évf. 1. sz. pp. 20-27.
  15. **Klemensits P.** (2016): *A második világháború öröksége és a japán-filippínó biztonsági kapcsolatok fejlődésének perspektívái*. In: Salát, Gergely (szerk.) *Traumák és tanulságok*. Budapest, Magyarország: Typotex Kiadó, pp. 168-180.
  16. **Klemensits P.** (2016): Kína építkezései a Spratley-szigeteken. A dél-kínai-tengeri konfliktus egy újabb fejezete. In: *Honvédségi Szemle*, 144. évf. 4. sz. pp. 56-63.
  17. **Klemensits P.,** Hajdú F., Sárhidai Gy. (2016): Hadseregreform és katonai modernizáció Kínában: A népi felszabadító hadsereg a 21. században. IV. In: *Haditechnika*, L évf. 2. sz. pp. 7-12.
  18. **Klemensits P.** (2016): Védelmi reform és hadseregfejlesztés a Fülöp-szigeteken. In: *Honvédségi Szemle*, 2016. 144. évf. 2. sz. 13-22.
  19. **Klemensits P.,** Hajdú F., Sárhidai Gy. (2016): Hadseregreform és katonai modernizáció Kínában: A népi felszabadító hadsereg a 21. században. III. In: *Haditechnika*, L évf. 1. sz. pp. 14-18.
  20. **Klemensits P.,** Hajdú F., Sárhidai Gy. (2015): Hadseregreform és katonai

modernizáció Kínában: A népi felszabadító hadsereg a 21. században. II. In: *Haditechnika*, XLIX évf. 6. sz. pp. 6-12.

21. **Klemensits P.**, Hajdú F., Sárhidai Gy. (2015): Hadseregreform és katonai modernizáció Kínában: A népi felszabadító hadsereg a 21. században. I. In: *Haditechnika*, XLIX évf. 5. sz. pp. 5-9.